

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBATSELA 2012

MEPUTSO: 80

NAKO: diiri tše 2½

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 23.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Badišiša ditaelo ka šedi.
2. O kgopelwa go bala letlakala le ka tlhokomelo pele o thoma go araba dipotšišo.
3. O se ke wa leka go bala lephephe ka moka.
4. Lebelela diteng letlakaleng le le latelago gomme o laetše dinomoro tša dipotšišo tša dingwalo tšeo o ithutilego lenyaga.
5. Ka morago ga moo, bala dipotšišo gomme o kgethe tšeo o nyakago go di araba.
6. Lephephe le arotšwe ka DIKAROLO TŠE THARO:

KAROLO YA A:	Theto	(30)
KAROLO YA B:	Padi	(25)
KAROLO YA C:	Papadi/Terama	(25)
7. Latela ditaelo tšeo di hwetšwago mathomong a karolo YE NNGWE LE YE NNGWE ka kelohloko.
8. Araba dipotšišo TŠE TLHANO:
  - TŠE THARO go tšwa go KAROLO YA A
  - E TEE go KAROLO YA B le
  - E TEE go KAROLO YA C
  - Diriša lenaneotekolo
9. Nomora dikarabo tša gago go swana thwi le ka fao dipotšišo di nomorilwego ka gona ka gare ga lephephe la dipotšišo.
10. Thoma karolo YE NNGWE le YE NNGWE letlakaleng le LEFSA.
11. Ngwala ka bothakga le ka mongwalo wa go balega.
12. Botelele bja dikarabo tše telele:

KAROLO YA A:	250–300
KAROLO YA B le C:	400–450
13. Botelele bja dikarabo dipotšišong tše kopana:

Kabo ya meputso e tla šoma bjalo ka tlhahlo ya botelele bja karabo yeo e letetšwego.
14. Nako yeo e ukangwago:

KAROLO YA A:	Metsotso ye 40
KAROLO YA B:	Metsotso ye 55
KAROLO YA C:	Metsotso ye 55

KAROLO YA A: THETO**Direto tseo di bonwego: Araba dipotšišo TŠE PEDI fela.****[30]**

NOMORO YA POTŠIŠO	POTŠIŠO	MEPUTSO	NOMORO YA LETLAKALA
1. 'Khudugo'	Potšišo ye telele	10	5

GOBA

2. 'Mmanalane'	Potšišo ya setsopolwa	10	6
----------------	-----------------------	----	---

GOBA

3. 'Matšoba'	Potšišo ya setsopolwa	10	7
--------------	-----------------------	----	---

GOBA

4. 'Re tšeane'	Potšišo ya setsopolwa	10	8
----------------	-----------------------	----	---

LE**Sereto seo se sa bonwago: Araba potšišo E TEE fela.**

5. 'Lebitlana'	Potšišo ye telele	10	9
----------------	-------------------	----	---

GOBA

6. 'Lebitlana'	Potšišo ya setsopolwa	10	10
----------------	-----------------------	----	----

*ELA HLOKO: MO KAROLONG YA B le YA C, araba potšišo E TEE ye telele le E TEE ya setsopolwa.

KAROLO YA B: PADI**Araba potšišo E TEE fela go tšwa pading ye o e badilego.****[25]**

7. <i>Lenong la Gauta</i>	Potšišo ye telele	25	11
---------------------------	-------------------	----	----

GOBA

8. <i>Lenong la Gauta</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	11
---------------------------	-----------------------	----	----

GOBA

9. <i>Ngwana wa Mobu</i>	Potšišo ye telele	25	13
--------------------------	-------------------	----	----

GOBA

10. <i>Ngwana wa Mobu</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	13
---------------------------	-----------------------	----	----

GOBA

11. <i>Lešitaphiri</i>	Potšišo ye telele	25	15
------------------------	-------------------	----	----

GOBA

12. <i>Lešitaphiri</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	15
------------------------	-----------------------	----	----

GOBA

13. <i>Tlhakoleng</i>	Potšišo ye telele	25	17
-----------------------	-------------------	----	----

GOBA

14. <i>Tlhakoleng</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	17
-----------------------	-----------------------	----	----

KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA**Araba potšišo E TEE fela go tšwa papading ye o e badilego.****[25]**

15. <i>Naga ga di etelane</i>	Potšišo ye telele	25	19
-------------------------------	-------------------	----	----

GOBA

16. <i>Naga ga di etelane</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	19
-------------------------------	-----------------------	----	----

GOBA

17. <i>Lehufa</i>	Potšišo ye telele	25	21
-------------------	-------------------	----	----

GOBA

18. <i>Lehufa</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	21
-------------------	-----------------------	----	----

LENANEOTEKOLO/LENANEOTSHWAYOTSHWAYO

Dira leswao la (✓) go lenaneotekolo le le latelago go kgonthiśiša ge e ba o lateletše ditaelo gabotse.

KAROLO	NOMORO YA DIPOTŠIŠO	PALO YA DIPOTŠIŠO TŠEO DI ARABJAGO	TSHWAYO
A: Theto (Direto tšeo di bonwego.)	1–4	2	
A: Theto (Sereto seo se sa bonwago.)	5–6	1	
B: Padi (Potšišo ye telele goba ya setsopolwa.)	7–14	1	
C: Papadi/Terama (Potšišo ye telele goba ya setsopolwa.)	15–18	1	
Ela hloko: MO KAROLONG YA B le C, hlokomela gore o arabile potšišo E TEE ye telele le E TEE ya setsopolwa.			

KAROLO YA A: THETO***DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – Prof. DM Kgobe*****DIRETO TŠEO DI BONWEGO**

Araba TŠE PEDI fela.

POTŠIŠO YA 1: POTŠIŠO YE TELELE

Ngwala tshekatsheko yeo e kgodišago ya sebopego sa sereto se o lebeletše dintlha tše di latelago:

- (a) Ditematheto
- (b) Methalotheto
- (c) Poeletšo ya mantšu

Khudugo – SR Machaka

- 1 Re be re dutše re iketlile,
- 2 Kua ga gešo nageng ya maamušo,
- 3 Tlala e sa tsebje mabung a lebese,
- 4 Tšhego e sa lemogwe gae ga dikgaka,
- 5 Lenyora le se gona, dinoka di ela.
- 6 Ka gopola matopa a gešo, ke a lla,
- 7 Mahlo a ponya, ka phophola tsela,
- 8 Ka re molato ke eng wena Khudugo;
- 9 O reng wa ntlahlela mo leganateng,
- 10 Moo meedi ya gona e phadimago bodutu?
- 11 Khudugo ga e botse e a hlaba,
- 12 Yona re bone e letša diputswa,
- 13 Banna ba kgrapha mahlodi e se bana,
- 14 Ba llela mabu a ba thupeditšego.
- 15 Khudugo tseba o moeti yo sehlogo.
- 16 Moo ke yago ke yo thoma gape,
- 17 Ke tla hwetša dihlare tša mehuta,
- 18 Gomme ka thoma go ithuta tšona,
- 19 Ka fetša ka thoma go di fa maina,
- 20 A ntebatša tša mabu a ntetšego.
- 21 Moo ke agilego bangwe ba sepetše,
- 22 Ke hweditše ba tlogetše mehlala,
- 23 Ke lekile go e latela ka imelwa,
- 24 Ka palelwa go tseba pele le morago,
- 25 Ka se kwešiše ka omanya Khudugo.

- 26 Ke thomile go theolla dithaba,
 27 Gape le dinoka ka di fa maina,
 28 Didiba le meboto ka se di le bale;
 29 Ka re wola leina la wona ke lona le,
 30 Sela sona ka re la sona lona ke le.
- 31 Ge ke fura lela fela dithaba –
 32 Le malao a borakgolo ke a tlogetše,
 33 Ke dumile fela ge nka be ke a kuke,
 34 Ke itshepelele le marapo a madi a ka.
 35 Nna ke šohle le ona mašohlošohlong.
- 36 Le teile kgomo lenaka Baswana!
 37 La re kgogo boela maropeng,
 38 Gobane moraka o hloka ditshelo,
 39 O fa motho sethitho le botšididi,
 40 Mo go hlokago moriti le legora.
- 41 Wena moemaemišabatho tseba se!
 42 Ge e le ditumedišo tša ka di fedile,
 43 Go wena ke go fa letsogo la lehloyo,
 44 Gobane o nkhuđuđitše ke sa nyake,
 45 Wa ntloša nageng ya maswi le dinose.

(Letl. 20)

[10]**GOBA****POTŠIŠO YA 2: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**

Bala ditematheto tše ka kelohloko gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

Mmanalane – JR Maibelo

- 1 O Mmanalane 'a bokgomo mmaserišane,
 2 Mmalahulwana o fasotše ka bošwaana,
 3 Mola o tšwe o le thwanyane ya botse seala sa badimotsela,
 4 Go kwankwatleng o le khulwana 'a kgomo thakga sa mosepele,
 5 Go kwala go kwala twa! twa! ya tihako ntsatsapane.
- 6 Wena Mmanalane 'a bootopedi sengwathamoratha,
 7 Wena naletšana pekenya ya dinamagatšana,
 8 Hleng nke go kgololwa ga gago go ile gwa ba tiholatherišano,
 9 Bahlankedibopi ba buša ba go potologa lebowelela ka la wa nkgogorupa,
 10 Wa be wa ba mmatheletšana 'a botse bja mahlo ke diala?
- 11 A botsebogolo bja Mmanalane ga se bja nnyedimane 'a thola,
 12 Ka ge e re go phumega e go tseba go tšwe go le gona,
 13 E le kotsi ga se ya madi fela, Maaparaswana,
 14 Yona e kgotsofaditšwe ke ge e iphološa?

(Letl. 29)

- 2.1 Na sereti se reta eng? Tsopola mothalotheo woo o thekgago karabo ya gago. (2)
- 2.2 Morumokwano wo o tšwelelago temathetong ya bobedi ke ofe? O tsopole. (2)
- 2.3 Laetša ka moo sereti se šomišitšego moselana wa nyenyefatšo temathetong ya 2 go tšweletša seretwa/moretwa. (2)
- 2.4 Na mošomo wa leswao la tlabego leo le šomišitšwego mothalotheo wa 5 ke ofe? (2)
- 2.5 Tšweletša maikutlo a gago mabapi le ditematheto tša sereto se. (2)

[10]**GOBA****POTŠIŠO YA 3: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**

Badišiša ditematheto tše ka šedi gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

Matšoba – NS Puleng

- 1 Ke bona fase le kgabile ka matšoba,
 2 Ke mehutahuta ya mainaina gohle legoleng,
 3 Ke ditšwammele tša tlhago bokgabobophethegi,
 4 Ke dithakgafatšanaga monkomobose moenelalegohle,
 5 Ke diswantšhapelo khamera tša boitshenko,
 6 Ke malebatšhapelo maswantšhabotse le tirelo,
 7 Ke boitshedimošo bja borasaense le bahlale,
 8 Ke bothakgapheteletšo bja atla tša Ratšohle.
- 9 Ke a bone kua dirapeng ka kgotsa,
 10 Ke a bona kua maropeng a metše ka tlabega,
 11 Kua tshwamare ka bona a metše a thabile,
 12 Kua mošate ka bona kgoši a kgabišitše ka ona,
 13 Ka lebelela malapa a bahlaki le bahlaki,
 14 Ka hwetša a hlogile a nywanywa a kgosetše,
 15 Ka lebelela nagamogola ka bona e le motlalo,
 16 Gohle a metše – selemo le marega ke moswananoši.
- 17 Matšoba akhwi hleng ga a na boikgogomošo?
 18 Swele le matepe a lahletše moleteng wa faranka,
 19 Boitshetšo le bookamedi a bo nyaditše,
 20 Lerato le khutšo a abile, a atišitše gohle,
 21 Gohle ke gae a robala boroko a khutša boitsebo,
 22 Hleng le matšatši a šiišago a metše?
 23 Matšoba akhwi a phumola seipone sa madimabe,
 24 Ge pula e tshwelatshwela a rutlomoga ka lethabo.

(Letl.53)

- 3.1 Hlaloša/Efa sebopego sa sereto se. (2)
- 3.2 Tsopola methalotheto ye mebedi temathetong ya 2 yeo e laetsago gore matšoba ga a na kgethollo. (2)
- 3.3 Ka ntlha e tee akaretša moko/molaetša wa sereto se. (2)
- 3.4 Na leinagokwa le, ditšwammele, le šupa eng go ya ka mo le dirišitšwego mo temathetong ya 1? (2)
- 3.5 Hlaloša maikutlo ao a aparetšego sereti temathetong ya 2. (2)

[10]**GOBA****POTŠIŠO YA 4: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**

Badišiša ditematheto tše tša ka tlase gomme o arabe dipotšišo tša go di latela.

Re tšeane – SN Tseke

- 1 Maloba ke tlile bošego le mosegare go wena,
2 Maloba ke go etetše ka tlala le mokhora,
3 Maloba ke tlile ka ditšhila le malabuhla,
4 Maloba ke gorogile ka masa go sa sa,
5 Fela wa nkamogela ka lešoko le borutho.
- 6 Ke go khukhonetše ke nkgga bodiidi fela
7 Ke go farile ke le wa kudumela le lefetla,
8 Ke go atlile ka moya wa motšoko le maphoroma,
9 Ke go gokaretše ka lerato mahwafa e le poponono,
10 Fela ka mehla ke le moratiwa, diba sa lerato.
- 11 O rutilwe ke mang go nthatharathiša?
12 Ka boyo le boboyo bja ka bošego le mosegare?
13 O thomile neng go ntlwaetša nako bokapudi?
14 O thomile kae go se ntshepe bokampša?
15 Se adingwe mekgwamefsa adingwa tlhaologanyo.
- 16 Lenyalo ga se sa mogaba sefoka,
17 Tšeano ga se mokatwana wa mašemong;
18 Ka legae lerato, lešoko leratano fela;
19 Ke kgotlelelano, tirišano le go thekgana,
20 Wa boraro le wa bone go rena ke mosenyetša.

(Letl.60)

- 4.1 Na sereti se lla ka eng? (1)
- 4.2 Tsopola kelelohalo yeo e tšwelelago temathetong ya 2. (1)

- 4.3 Ka boripana sekaseka ka fao diteng tša tematheto ya 2 di huetšago tlhalošo ya sereto se ka gona. (2)
- 4.4 Efa poeletšothomi yeo e dirišitšwego temathetong ya 1 o be o laetše gore e šupa eng ge e dirišitšwe ka tsela ye. (2)
- 4.5 Na sekapolelo sa tshwantšhanyo se phetha tiro efe temathetong ya 3? (2)
- 4.6 Na o a dumela gore tirišo ya kgethontšu temathetong ya 4 e tšweletša kagišano le keletšo? Šitlela karabo ya gago. (2)
- [10]**

LE

SERETO SEO SE SA BONWAGO

Araba SE TEE.

Araba potšišo ye **TELELE** goba ya **SETSOPOLWA**.

POTŠIŠO YA 5: POTŠIŠO YE TELELE

Sekaseka sereto se sa ka tlase o lebeletše tirišo ya SEKAI.

Lebitlana – SN Tseke

- 1 Ke lebitlana le bitletše tše kgolo ditaba,
- 2 Ke lebitlana la semaka la go bipa ditabatata,
- 3 Ke lebitlana la go homola la go bolela kudukudu,
- 4 Ke bitlana la go agwa ke ditsebi le tšona dihlafe,
- 5 Ke lebitlana la maele, maano le ona mahlalehlale.

- 6 O ka le gata ga le lle ga le phušoge,
- 7 O ka le bula wa ukamela wa bona tše di utilwego,
- 8 O ka le bula wa hlola ge o na le mahlo a go bona,
- 9 Fela ga se bohle ba mahlo ba bonago le di rwelego,
- 10 Ke lebitlana la ditaba le diswantšho ka mehutahutana.

- 11 Ke lebitlana le rwelego ditopo di sa bolego,
- 12 Ke lebitlana le khupeditšego bathobatho ba magang,
- 13 Lokela nko go lona o tla kgoga dikgang le maele,
- 14 Pheko ke mahlo a go bona le tsebo ya malemeleme.

(Letl.25)

[10]

GOBA

POTŠIŠO YA 6: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Badišiša sereto se sa ka godimo (Lebitlana) gore o kgone go araba dipotšišo tša go se latela.

Lebitlana – SN Tseke

- 1 Ke lebitlana le bitletše tše kgolo ditaba,
 2 Ke lebitlana la semaka la go bipa ditabataba,
 3 Ke lebitlana la go homola la go bolela kudukudu,
 4 Ke bitlana la go agwa ke ditsebi le tšona dihlalefi,
 5 Ke lebitlana la maele, maano le ona mahlalehlale.
- 6 O ka le gata ga le lle ga le phušoge,
 7 O ka le bula wa ukamela wa bona tše di utilwego,
 8 O ka le bula wa hlola ge o na le mahlo a go bona,
 9 Fela ga se bohle ba mahlo ba bonago le di rwelego,
 10 Ke lebitlana la ditaba le diswantšho ka mehutahutana.
- 11 Ke lebitlana le rwelego ditopo di sa bolego,
 12 Ke lebitlana le khupeditšego bathobatho ba magang,
 13 Lokela nko go lona o tla kgoga dikgang le maele,
 14 Pheko ke mahlo a go bona le tsebo ya malemeleme.

(Letl.25)

- 6.1 Go tšwa mothalothetong wa 1 tsopola mantšu ao a laetšago gore lebitlana le le swere ditaba tše bohlokwa. (1)
- 6.2 Re fe mohuta wa poeletšo wo o renago temathetong ya 1 o be o fe le mohola wa yona. (2)
- 6.3 Go tšwa temathetong ya 2 ke eng seo se makatšago sereti ka lebitlana le? Fahlela. (2)
- 6.4 Hlaloša mebolelwana ye go ya ka fao e dirišitšwego ka gona mo seretong se.
 (a) Ge o na le mahlo a go bona.
 (b) Ditopo tše di sa bolego.
 (c) Lokela nko. (3)
- 6.5 Re alele maikutlo a gago malebana le sereto se. (2)

[10]**PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30**

KAROLO YA B: PADI

Araba potšišo ye TELELE goba ya SETSOPOLWA. Botelele bja karabo ye telele e be mantšu a go se fete a 450.

POTŠIŠO YA 7: POTŠIŠO YE TELELE**LENONG LA GAUTA – HDN Bopape**

Sekaseka **thulaganyo** ya padi ye o hlokometše dikokwane tše di latelago:

- (a) Kalotaba
- (b) Sehloa
- (c) Tlemollo ya lehuto

[25]**GOBA****POTŠIŠO YA 8: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****LENONG LA GAUTA – HDN Bopape**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

'Madimabe ke gore ngwana ga re naye.' Ka realo ka manyami. 'Ge nkabe a le gona mogongwe o be a tla thuša go rarolla goba go raraganyetša sa pele mathata. Bjale ga a gona, ebile ga go itaetše a tla ba gona. Na ke neng re katana...?'

'Fela o itaetša eke o tla ba gona, Rato. Ngaka e mpoditše bjalo. Etse ga se ka go botša gore ke be ke ile ngakeng. Tšohle di ile go loka kgauswanyana goba ka moragonyana.'

'Ga o bapale?' O ka re mothaka yoo bjale gona a ka ba a bolela therešo. E ka ba e le mahlatse bjang! E realo.' Ka bolela ke tletše lethabo ere nka dio thoma go fofafofa.

'Go bjalo! Ga ke bapale. Ga o kgone go eleletša gore ke thabile bjang? Letšatši le ka moka ke hlwele ke le bofefe, ke ikwa nke ke na le diphego ge ke sepela ke le bofefe. Gopola fela, ngwana yo e lego wa rena!' Brenda a realo a šurašura ka lethabo. 'Rato, ge o mpona mo ke be ke phuthaphutha dilwana tše ke ratago go sepela le tšona go ya kua ga mokgalabje. Ke lebetše go go botša mesong pele o sepela. Ke swanetše go thuša ka go hlwekiša ngwako le go apeela bao ba tlogo moletelong.'

'Go lokile, Rato. O a tseba le nna o bile o a nkgopotša. Ke swanetše go bona monnamogolo. Etse poloko ba re e tla ba neng?'

(Letl. 109)

- 8.1 Ke eng seo se dirago gore Brenda le Nnono ba thabe ka tsela ye? Hlaloša go ya ka diteng tša setsopolwa. (2)
- 8.2 Ka boripana hlaloša moya wo o fokago mo. (2)
- 8.3 Hlaloša tswalano gare ga tikologo le baanegwa bao ba dirišitšwego setsopolweng se. (2)

- 8.4 Ke ka lebaka la eng Brenda le Nnono ba tšere sephetho sa go ya ga monnamogolo? (2)
- 8.5 Na ke nnete gore molaetša wa setsopolwa se o ikeme godimo ga le le rego 'se bone tholaboreledi teng ga yona go a baba.' (3)

SETSOPOLWA SA B

'Ka lebaka leo la hwetša se sekaone e le go mmolaya gore le hwetše seo le bego le se nyaka?'

'O a tseba ke eng Sersanta, ka mabaka a mangwe o gapeletšega gore o bolaye gore o phele mo lefaseng. Re dira tše dingwe tša dilo tše e sego ka gobane re rata go di dira eupša e le ka gobane re gapeletšega go di dira. Nna ga se ka mmolaya, Brenda ke yena a mmolailego. Lebakeng la ge re utswa mahumo a, ke ge ke dula le Brenda gomme o ile a bona lenong la gauta a ba a le kadietša molaleng wa gagwe lebakanyana. Go tloga fao o ile a se sa rata go ka kgaogana le lona fela go be go se seo re ka se dirago ka ge ke be ke swanetše go le bušetša go rangwane. Mohlatlego o rile go mpotša ka kutollo ya gagwe, ra tla mo gore re tle re logele lenong la gauta maano. Bakeng sa go utolla lenong la gauta, ke ile ka utolla Brenda. Pelo ya gagwe e be e sa le kgauswi ga ya ka gomme ke rile ge ke mmošša ka lenong la gauta le fao le lego gona, a holofetša ka pela go thuša. Re ile ra kwana gore Brenda ka ge e le yena a tlwaetšego Mmatšhego, e be yena a putukago lenong la gauta le go hwetša fao le lego gona. E be e se maikemišetšo a rena go tšholla madi eupša mo lebelong la gagwe la gore a hwetše lenong la gauta ka pela, Brenda o ile a dira phošo yeo e ilego ya senya morero wa rena ka moka: a bolaya Mmatšhego.'

'O na le maaka ke wena o mmolailego!' Ka goeletša bjalo ke leka go emelela Brenda.

(Letl. 198)

- 8.6 Go ya ka tsebo ya gago ya padi ye, ke moanegwa ofe yo a fetolago potšišo ya sersanta? (1)
- 8.7 Tsopola mmolelo wo o laetšago gore seboledi se ga se sona se bolailego Mmatšhego. (1)
- 8.8 Ke eng seo se hlotšego gore Brenda a thulane le Mmatšhego gore a be a mmolaye? (2)
- 8.9 Ka boripana akaretša morero wo o sentšwego ke Brenda go ya ka seboledi. (2)
- 8.10 Na setsopolwa se se re utollela gore Brenda o tswalana bjang le seboledi se? (1)
- 8.11 Seboledi se se šupa eng ge se re e be e se maikemišetšo a bona go tšholla madi? (2)
- 8.12 Hlatholla ka fao setsopolwa se se nyalanago le morero wa padi ye ka gona. (3)
- 8.13 Re utollele maikutlo a Nnono nakong ya ge seboledi se se efa bohlatse bja gore Brenda ke mmolai. (2)

[25]

GOBA

POTŠIŠO YA 9: POTŠIŠO YE TELELE**NGWANA WA MOBUN – SPP Mminele**

Sekaseka THULAGANYO ya padi ye o hlokometše dikokwane tše di latelago:

- (a) Kalotaba
- (b) Sehloa
- (c) Tlemollo ya lehuto

[25]**GOBA****POTŠIŠO YA 10: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****NGWANA WA MOBUN – SPP Mminele**

Badišiša ditsopolwa tše ka tsinkelo gore o kgone go araba dipotsišo tše di di latelago.

SETSOPOLWA SA A

'Nkwe yena o go amogetše bjang?' Go botšiša mokgalabje.

'Ka diatla tše pedi ruri. O ile a leboga kudu ge bjale a bile a hweditše monna yoo a ka thušanago naye.'

'Eya? Aowa, o a rereša, go hlapetša basadi o nnoši go boima, ngwanaka. Bona ga se ka ditshele tša go se fele ge ba le mo.' O tiiša taba ye ka go kopakopiša hlogo.

'O ile a be a re o leboga ge ke le ngwana wa motse wo; ka gobane, mohlomongwe, seo se ka dira gore ke dule lebaka le letelele, gomme ra agišana sekolo se. O re barutiši ge ba sa tšo aloga dikolong tša tlhahlo ga ba ke ba atiša go dula lebaka le letelele sekolong sa mathomo, gagologolo ge felo fao e se ga gabobona.' Mantšu a a bolaiša mokgalabje dikgopo, ge a gopola dikgopolo tša bafsa.

'Le gona moo ga a aketše, ngwanaka. A ke re gomme ge le ekwa mošomo go fiša, ka ge le se la tšwe le tlwaela, le tle le gopole gore pele go kaone? Le lebala gore **ga go mohlopi wo o sa nego**. Hee, bafsa!

(Letl. 5 - 6)

- 10.1 Na Nkwe o be a thabetše eng? (1)
- 10.2 Tsopola polelo yeo e tšweletšago kgethollo ya bong go tšwa setsopolweng se. (1)
- 10.3 Moya wo o fokago mo setsopolweng se ke wa mohuta mang le gona o tšweletša semelo sefe sa Lahlang? (2)
- 10.4 Hlatholla seo se tšweletšwago ke lefoko leo le kotofaditšwego. (2)
- 10.5 Laetša ka moo mantšu a '... o leboga ge ke le ngwana wa motse wo' a huetšago thulano mo pading ye? (2)

10.6 Na ke therešo gore barutiši ba bafsa ga ba atiše go dula lebaka le letelele sekolong sa mathomo? Thekga karabo ya gago. (2)

10.7 Hlaloša maikutlo ao a aparetšego Morena Mootli setsopolweng se. (2)

SETSOPOLWA SA B

Mola tselaneng ye e tšwago ka nokeng go bonala basadi ba dirile molokoloko. Ba tšwa nokeng. Ba bangwe ba phankganya diatla ba sa fetše.

Go fela go selaganya mantšu a a rego: 'Mogafi o ithatiša *bospektere* ga se selo tše a bego a di bolela,' le a go re: 'Boradia bjo ke bja Lahlang,' le a go re: 'nna ke re ge bomenemene bo dirwa ke barutegi, re tla hlompha bjang thuto yeo ba e solelago bana ba rena?'

Mosadi yo mongwe yena o fela a ba kgala a sa fetše a re: 'Ke re tlogelang taba tše di re tlabatlabiša dibete! Nna seo ke se nyakago ke go bona ngwana wa rena e le hlogo ya sekolo se. **Ke ngwana wa mobu wo.** A ka se no jelwa ke motšwabotšo.'

Bontši bo a mo digela, go bile go a segwa. Lesego le le seleka mmagoPebetse, o bile o a ba omanyana o re: 'Nna le a re foka! Ke Phankga wa selo mang wa setagwa le boikgogomošo? Lahlang o kaone!

'Phankga o ntshelikiša le ka go ikgogomošetša bana ba rena ka phapošing. Pebetse o re ga a fetše go ba foka ka mantšu ao a rego ke a Sejeremane le a Sefora, e le ge a ba kgantšhetša gore yena o tseba polelo tšeo. Ke maaka tšeo ka moka, o tseba wona mantšwana ao fela. Ga go selo mo!

(Letl. 94)

10.8 Tswalano gare ga Lahlang le diboledi tše di tšwelelago mo setsopolweng se ke efe? (2)

10.9 Na tikologo ye e tšwelelago mo setsopolweng se ke ya mohuta mang? Thekga karabo ya gago. (2)

10.10 Na poledišano ye e tšwelelago setsopolweng se e tšweletša semelo sefe sa Phankga? Thekga karabo ya gago ka go tsopola go tšwa temaneng. (2)

10.11 Na go phankganya diatla ga basadi ba ke sešupo sa eng? (1)

10.12 Go ya ka tsebo ya gago ya padi ye, moya wa lehloyo wo o fokago mo setsopolweng se o hlotšwe ke eng? (2)

10.13 Mantšu ao a tšwelelago temaneng ya boraro 'ke ngwana wa mobu wo' a amana bjang le morero wa padi ye? (2)

10.14 Na ke nnete gore morutiši a kgantšhetše bana ka bokgoni bja gagwe sebakeng sa gore a ba hlohleletše? Thekga karabo ya gago ka lebaka. (2)

[25]

GOBA

POTŠIŠO YA 11: POTŠIŠO YE TELELE**LEŠITAPHIRI – OK Matsepe**

Sekaseka **thulaganyo** ya padi ye o hlokometše dikokwane tše di latelago:

[25]

- (a) Kalotaba
- (b) Sehloa
- (c) Tlemollo ya lehuto

GOBA**POTŠIŠO YA 12: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****LEŠITAPHIRI – OK Matsepe**

Badišiša ditsopolwa tše ka tsinkelo gore o kgone go araba dipotsišo tše di di latelago.

SETSOPOLWA SA A

Ditaba di ile di tla retela, Mphoka a phuruma gore a be a itshwarelele ka maru. Ba ile ba mo iša kua le kua, ba mo swara le ka dithamaga, eupša ya ba mo ba thatafišago pelo ya gagwe. Makgomana o ile a tlalwa ke pelo ka mokgwa woo ba ilego ba mo hlokofatša mo nkego ke lethogošwahla. Kua kgorong go be go epetšwe diphatha tše pedi tše di nago le maphatha a mabedi ao go bego go farageditšwe phata ye telele ya thollo. Mphoka o ile ge a fela a phegelela tatolo, ba tšea marala ba mo tlemelela phateng yeo e farageditšwego go tše di epetšwego, ba mo tlemile ka mokgwa woo a ka se kgonego go itlemolla le go ka dula fase. Bošego ka moka ya lala e le selalaseeme, maoto a opišwa ke kimelo ya mmele woo bjale o thothomedišwago ke lehlwa leo le louditšwego ke motshotshomane, fela a di kgotlelele, go fihlela molalatladi o soka. Aowa, a a kgotlelele, gobane monna o bolawa ke se a se jelego. A a kgotlelele ka tiišetšo, gobane o lemile tšhemo a be a e gaša, morago ga fao pula ya tla ya a binela koša ya malopo mme a mela a gola. Ge yoo a bego a lema le yena a re mabele a gašitšwe ke yena mme yena a itlholora mo nkego o aparetše phepheng kobong, o gopola gore go thwe ke mang? Aowaowaowaa, mpa e sekwa ke baladi ba yona.

(Letl. 24)

- 12.1 Go tšwa setsopolweng se, tsopola mantšu ao a laetšago gore ditaba di ile tša thatafela pele. (1)
- 12.2 Moya wo o fokago mo ke wa pefelo. Re fe ditiragalo tše pedi go tšwa setsopolweng go thekga kgopolo ye. (2)
- 12.3 Na Mphoka o tloga a dirile eng moo a bilego a tlengwa? (2)
- 12.4 Molaotheo wa naga ya geno o reng ka go itiwa le go tlengwa ga Mphoka? (3)
- 12.5 Na pheletšo ya Mphoka e bile eng? (1)
- 12.6 Na tiragalo yeo e tšweletšwago mo setsopolweng se ke seripa sefe sa tšwetšopele? Fahlela. (2)

- 12.7 A o bona mongwadi a atlegile go swantšha Mphoka ka tshwanelo? Fahlela karabo ya gago ka go re utollela semelo sa Mphoka o lebeletše ditiro tša gagwe go tšwa setsopolweng se. (2)

SETSOPOLWA SA B

Ba re Khutšišo o ile go fihla ga gabo, a tšhela rragwe ka megokgo, a mmošša ka moo a sa iketlego ka gona ka lebaka la ngwana yoo a mo sepetšago ka pelo ye ntsho. O ile ge a bega la gore ngwana yoo o iphetotše phaga, a ba a šipha ka megokgo, morago ga fao a ba a idibala gannyane. Tatagwe ka ge e le ngaka ka noši, a mo pholophotha go fihlela a phafoga, a mo katakatetša ka dikobo mo nkego ke bjala bja marega bjoo bo ganago go bela, ba ya malaong. Bosasa bjo latelago ke ge tatagwe a khuname dihlogong tša gagwe mo nkego ke dihlogong tša phupu ya motswadi yoo a ikgopelelago ditšhegofatšo go yena; le yena a tsoga a gokgama, a bolela ka lentšu le le korobetšego gore o be a kgopela gore rragwe a mo thuše ka mphato woo o ka tšwago ka marumo a ya go tsongwa gore moo a bonwego ntshe e nape e be mafelelo a gagwe. O reng a bolela taba yela e tlogago e sa ratege, a tseba gore motho ga a bolawe o bolawa ke yoo le mathomong a mo hlotšego? Mola go bago bjalo, Mabothe a romela Taudi lentšu la gore a tle a ikwele ka noši. Nako yeo ke ge a be a sa le ka madi a gagwe ka moka. Mo letšatšing leo ke gona mo Taudi a ilego a phuma mogopolo wa gagwe a re:

'Ga ke kgolwe gore ruriruri mošemane yo a ka buša.'

'Re dire bjang?'

'Ka mo mosadi wa ka a bolelago ka gona.'

'Aowaowaowaa, seo ga se setho – ntoo ga e ile, go ila dibedi.'

'Fao ke nnete, eupša go tshela noka ga se go wela ...'

Ba ile ba di iša kua le kua, Mabothe a se kwane le bona, a fetša ka go re:

'Ge le rata gore a se ke a buša, bokaone ke go mo ngwathela setšhaba go tloga ka mphato wa gagwe go ya morago.'

(Letl. 69-70)

- 12.8 Na Khutšišo o be a ile go dira eng kua ga gabo? (1)
- 12.9 Na phaga ye go bolelwago ka yona mo setsopolweng se ke mang? Ke ka lebaka la eng go thwe ke phaga? (2)
- 12.10 Re alele gore tikologo ye e tšwelelago mo setsopolweng se ke ya mohuta mang gomme o be o fe lebaka la go thekga karabo ya gago. (2)
- 12.11 Khutšišo o re phaga yeo e swanetše go tšwelwa lesolo gomme mo e hwetšwago gona e bolawe. Na taba ye e nyalelana bjang le morero wa padi ye? (3)
- 12.12 Na mantšu ao a kotofadišwego a amana bjang le tlemollo ya lehuto la padi? (2)
- 12.13 Hlaloša maikutlo a gago malebana le polelo ya Mabothe. (2)

[25]

GOBA

POTŠIŠO YA 13: POTŠIŠO YE TELELE**TLHAKOLENG – MD Kekana**

Sekaseka thulaganyo ya padi ye o hlokometše dikokwane tše di latelago:

- (a) Kalotaba
- (b) Sehloa
- (c) Tlemollo ya lehuto

[25]**GOBA****POTŠIŠO YA 14: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****TLHAKOLENG – MD Kekana**

Badišiša ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

Monna wa batho o ile a tlamega go emelela gape gore a kgalemele lešata leo. Ka bjako gwa šala go ile kgwathi. O tle o tsebe gore wa Tlhakoleng mošate o be o hlompšha ebile o hlankelwa. Mokgwantshe, le wona o be o hlompha le go direla badudi ba wona. Ga se mohuta wola wa go phela o tomoletše setšhaba mahlo a go tsoma dibego mola o sa direle batho selo. Ge re etla mo temaneng yeo gona wa Maropeng o pele. Go kwala gore ya ntshe kgoši e re e tla lefiša motho e be ge a huduga. Tefo ya gona e dira gore motho a thothomele ge a gopola go tšea kgato yeo. Ba bantši ba kgonne go efoga ka go lala ba huduga mašegogare. Ba go hloka mahlatse ba ile mola ba rutlolotše dintlo ka moka ba kgophetše ka loring, ba makala bakgomana ba mošate ba re palakata! Ka nako yeo ba tlo ba ba itlhamile ka dithoka, megoma le dilepe gomme ba eme ka pele ga lori, gona fao mongmotse o tlo tlamega go tšama a tsoša meloko le metswalle a kgopela tšhelete ya go lokollwa.

Yo mongwe wa banna ba bogale o ile go tenwa ke setu seo a emelela. 'Monna Teku, le wena o ka re o tla re tšhabela ka taba. Gape setšhaba se o ka re se sa gakanegile. Nke le re feng moko wa taba. Motho yo le bolelang ka yena mo o fokola monaganong goba bjang? Ge le re o tlogile gae bošego, o be a romilwe goba o ngadile? Go apara gona o be a apere bjang? Dipotšišo tše ka moka ke kwešiša gore wena o lego Teku o ka se di kgone. Ka go realo ke šišinya mong wa ditaba a emelele a re fe kgonthe ya tšona. Ke senya ke realo, magagešo.'

(Letl.9)

- 14.1 Go tšwa setsopolweng se tsopola mantšu ao a laetšago gore mošate wa Tlhakoleng o be o na le seriti. (1)
- 14.2 Bapetša mošate wa Tlhakoleng le wa Maropeng mabapi le ditaba tša pušo. (2)
- 14.3 Na moya wo o fokago mo setsopolweng se ke wa mohuta mang? Fahlela. (2)

- 14.4 Na go timelela ga ngwana yo go bolelwago ka yena mo setsopolweng se go hlotšwe ke eng? (2)
- 14.5 Molaotheo wa naga ya geno o reng ka seo se hlotšego timelo ya ngwana yoo? (2)
- 14.6 Tiragalo ye e tšwelelago fa setsopolweng se ke seripa sefe sa tšwetšopele? Fahlela karabo ya gago ka lebaka. (2)
- 14.7 Na o bona e le tshwanelo gore batho ba iše dibego mošate? Šitlela karabo ya gago ka lebaka. (2)

SETSOPOLWA SA B

'Ke nyaka go le laetša gore taba yeo ke le boditšego yona ke be ke sa swaswe. Ga se nna moruti wa lena ebile ga se nna modumedi. Ke tsene kereke ka leano la go boelana le mosadi wa ka yoo ke kgaoganego le yena mengwagangwaga. Lena la thoma go nkišetša le go ntlhohleletša gore ke menole Moruti Ntshelolloge. Bona gore lehono le ntlholetše eng? Fela mang le mang o buna moo a bjetšego. A re yeng!' Ge a realo ke ge a ba šupetša ka sethokgweng ka letsogo leo le swerego sethunya. Ka nako yeo ke ge Gabariele a sa feame kua fase a tšhaba le go tsoga. O be a kwešiša gore go tsoga e ka ba go ipiletša tša go feta tše a di kwelego.

Moisa yola yo mongwe yena o be a lemile dinaka a etile basadi bale pele o ka re o tseba mo a yago. O ra letšhogo ruri! Nna ga ke mmone phošo ka lebaka la gore motho yola ba bego ba mmitša moruti wa bona kgapele o be a ba fetogetše ka nakwana. Sefahlego sa gagwe se be se tletše ka bošoro le lehloyo fela. Dinko tša gagwe di be di famogile eke ke tša pere ya mokato. Mahlo a gagwe a be a hwibitše ebile a phadima megokgo. Melomo le yona e be e sehlefetše le gona e ngangegile.

(Letl. 103)

- 14.8 Ke taba efe yeo seboledi se rego se e boditše boGabariele? (1)
- 14.9 Na seboledi se išitšwe ke eng ka kerekeng? (2)
- 14.10 Hlaloša gore tikologo ye e tšweletšwago ke setsopolwa se ke ya mohuta mang? Thekga karabo ya gago. (2)
- 14.11 Re alele morero wo o tšweletšwago ke setsopolwa se. (3)
- 14.12 Go ya ka fao o badilego padi ye, na lehuto la yona le tlemologile bjang? (2)
- 14.13 Hlaloša maikutlo a gago malebana le dipolelo tša seboledi se. (2)

[25]

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 25

KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA

Araba potšišo YE TELELE goba YA SETSOPOLWA. Ge o kgethile potšišo ye telele go KAROLO YA B, araba potšišo ya setsopolwa karolong ye. Botelele bja karabo ye telele e be mantšu a go se fete a 450.

POTŠIŠO YA 15: POTŠIŠO YE TELELE**NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**

Ngwala tshekatsheko ye e kgodišago ya **tikologo** ya papadi ye.

[25]**GOBA****POTŠIŠO YA 16: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****NAGA GA DI ETELANE – M.S. Serudu**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

MPHAKA: Na go ka swana le go hwela nageng? Hleng ge re hwetše ga gaborena ba tla kgona go re hloboga, ba khutšiša marapo a rena mobung woo o re godišitšeng. Le mabitla a rena ba tla fela ba a hlagolela, rena re le dithokgola tša ditlogolwana tša rena!

HUNADI: *(O homotše o lebeletše Mphaka ka mahlong a sa kgolwe seo a se kwago se etšwa molomong wa Mphaka)*

MPHAKA: O reng nke o maketše mmagobanake?

HUNADI: *(O sa mo lebeletše ka mahlong)* Ijo! Lehono gona o tloga o mmakaditše.

MPHAKA: Ke go makatša ka le le rego eng Hunadi wa ka?

HUNADI: Ke be ke tloga ke re o ititeile sehuba ga o sa nyaka go kwa selo ka Bonwatau le tša yona.

MPHAKA: Ka di lebala! Ke tla be ke sa tswalwa ke Ditholo ke a bona. Ka re e le moo ke welego kalana ka go lebala. Tše ke dinaka tša go rwešwa. Di ka pheulwa ke sesasedi motho a šala a tlorotše ditsebe ere ke mpša e timeditšwe ke mong wa yona.

HUNADI: *(O sa maketše o hlabile Mphaka ka dintaka)* Afaeya? O mphentše gona mogatšaka.
(Setu Mphaka le mosadi ba lebelelane ga go yoo a bolelago.) **E re ke yo sola re jeng re tle re iše marapo benyeng.**

MPHAKA: Go lokile mogatšaka. Matebele a be a bile a thomile go bina ka mo go nna.
(Letl.14–15)

- 16.1 Ke lentšu lefe go tšwa setsopolweng se leo le bontšhago gore Hunadi o makaditšwe ke dipolelo tša Mphaka? (1)
- 16.2 Na baanegwa ba setsopolwa se ba tswalana bjang? (2)
- 16.3 Na mongwadi o šomišitše thekniki efe go tšweletša seo se dirwago ke baanegwa mo setsopolweng? (1)
- 16.4 Hlaloša seo se šupšago ke mebolelwana ye:
(a) Re tle re iše marapo benyeng.
(b) Matebele a be a thomile go bina. (4)
- 16.5 Go ya ka fao o badilego padi ye, ke eng seo se hlotšego thulano setsopolweng se? (2)
- 16.6 Na ditiragalo tše di tšwelelago setsopolweng se di ka bapalega sefaleng? Fahlela. (2)
- 16.7 Tšweletša maikutlo a gago mabapi le poledišano yeo e dirišitšwego mo setsopolweng se? (2)

SETSOPOLWA SA B

- MPHAKA: Ge bageno ba go tshwa mare ba re o bodile o tla bo phela.
- LEBITSI: Bokaone ke go iphega.
- MPHAKA: Ke bofšega bjoo ebile ke go thabiša manaba a gago. O šitilwe ke go phagamišetša lebone la gago ntlhohlong ya thaba. O swana le yo a bipilwego tšhakaneng bjalo ka mohlabana, a bipetšwe ke dikgopolo le maikemišetšo a gagwe. Le ge ba ka go hloriša bjang le bjang mo o yago o se ke be wa itlhoboga. Se iphofotše o se moradu.
- LEBITSI: Ke leboga maele a gago. Mohlomongwe ke go re nna ga se ba ra ba maamong ao le lego go ona. Mengwaga ye le e feditšego mo ntle mo e le thatafaditše. Ga le sa boifišwa ke se se bolelwago.
- MPHAKA: Re ikanne Lebitsi. Bonwatau re tla boela ge dilo di ka kaonafala. Motho a kgona go phurulla mafahla a gagwe. A katološetšwa mellwane le yena a kgona go naba go se yo a rego ge a feta a ragaka maoto a gago.
- LEBITSI: Nna ke bona lebaka leo le se kgole.
- MPHAKA: O hutša gore tšatši le lengwe di tla loka?
- LEBITSI: Go šetše go na le dika go ya ka mangwalo a a tšwago gona.
- MPHAKA: Ge marapo a sa swerwe ke dingangele tšela tša Bonwatau nka se be ka le bea. Bokaone nka no kgaoga ke swere tsela le bana ba ka. Ke kabelo ya rena.

(Letl.89)

- 16.8 Lebitsi yo go bolelwago ka yena ke mang? (1)
- 16.9 Go ya ka tsebo ya gago ya papadi ye, ke eng seo se hlotšego moya wa manyami wo o kwagalago polelong ya Mphaka? (2)
- 16.10 Poledišano ya setsopolweng sa ka godimo e re utollela eng ka semelo sa Mphaka? Thekga karabo ya gago ka lebaka. (3)
- 16.11 Ka boripana hlaloša thuto/molaetša wo o tšweletšwago ke setsopolwa se. (3)
- 16.12 Ge o be o le Mphaka ke sephetho sefe seo o bego o tla se tšea mabapi le polelo ya Lebitsi. (2)
[25]

GOBA**POTŠIŠO YA 17: POTŠIŠO YE TELELE****LEHUFA – P Mothupi**

Ngwala tshekatsheko ye e kgodišago ya **tikologo** ya papadi ye.

[25]

GOBA**POTŠIŠO YA 18: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****LEHUFA – P Mothupi**

Badišiša ditsopolwa tše ka tsinkelo gore o kgone go araba dipotšišo tše di di latelago.

SETSOPOLWA SA A

LERATO:	Mogwera, motho yo ga a bolele nnete. Ntshepe ke morutiši wa ka wa ge ke sa le sekolong.
MONAMUDI:	Bjale ke a go kwešiša, mogwera, go ra gore kolobe ye ya gagwe e go hlatšetša ka lefeela. Nna ke nagana gore o go hweditše ka dikobong tša monna yoo wa gagwe.
LERATO:	Gomme ga go bjalo mogwera. Ke kgolwa gore mosadi yo o dirwa ke lehufa.
MONAMUDI:	(<i>O retologela go Ntlogeleng</i>) Hee, leratha tena! o nagana gore go na le mosadi yo a ka tšeelago mantlhankgana wa go swana le wena monna?
NTLOGELENG:	(<i>Ka go tšhošetša</i>) A o bitša nna gore ke mantlhankgana? Ke tlo go hwetša ka le lengwe la matšatši. O itše le molomo wa mabadi mo nkego o nwele <i>lebese</i> la go fiša! Tše di sa kopanego ke dithaba, selo tena (<i>O a retologa o hlabela pele</i>).
MONAMUDI:	(<i>Ka swele</i>) A bo re hwaa!
LERATO:	(<i>O a sega</i>) Tšama o fafatla o nnoši, selo tena. (<i>Ba a sega ba tsena ka lebenkeleng</i>)

(Letl. 10)

- 18.1 Go ya ka polelo ya Lerato ke eng seo se dirilego gore Ntlogeleng a be ka tsela ye? (1)
- 18.2 Tsopola lentšu le tee leo le laetšago gore Ntlogeleng ke motho wa go se kgahliše. (1)
- 18.3 Bapetša dimelo tša Monamudi le Ntlogeleng o lebeletše polelo ye e latelago: '... kolobe ye ya gagwe e go hlatšetša ka lefeela.' (4)
- 18.4 Laetša ka mo setsopolwa se se kgathago tema tšweletšong ya morero wa papadi ye. (2)
- 18.5 Na setsopolwa se se godiša bjang bothata bja papadi ye? (2)
- 18.6 Hlaloša moya wo o fokago mo. (2)
- 18.7 Na ditšhupasefala tše di dirišitšwego mo di phetha mošomo ofe?. (2)
- 18.8 Ke maikutlo afe ao a aparetšego Lerato tiragalong ye? Hlaloša. (2)

SETSOPOLWA SA B

LERATO:	Moratiwa, ge o na le taba e bolele re kwe. E sego go no mphotlela ka mokgwa wo.
RADITHEKISI:	(<i>O šikinya hlogo</i>) Ke gore o no ntena ge ke go bona. O tloga o ntlapela bjalo ka nama ya mankhwiri. Ebile gore nkabe ke no hlatša gonabjale.
LERATO	Segolothata ke go dirile eng? O reng o sa no phula sekaku ya ba taba ye e fedilego?
RADITHEKISI:	Lerato, o a tseba gore o ntirileng, O no ba o ntira sešilapuleng sa gago.
LERATO:	O ra gore nka re ke tseba ka go botšiša?
RADITHEKISI:	Ke eng se o ilego wa dumela gore o a se tseba?
LERATO:	Bjale ge o sa phule khudu ka mpeng o ra gore nna ke tlo tseba bjang?
RADITHEKISI:	(<i>O goga molamo ka morago ga sofa</i>) O tlo tseba fela ge nka go ...
LERATO:	Joo! O se moplaye hle, Moratiwa. (<i>O rarela ka tafolana ya disofa</i>)
RADITHEKISI:	(<i>O a mo obeletša</i>) Bolela pele ke go pšhatla hlogwana ye ya go se kwe! (Letl.17)

- 18.9 Tsopola mmolelo wo o lego kgahlanong le molaotheo wa naga mo setsopolweng se. (1)

- 18.10 Ke mohuta ofe wa tikologo wo o dirišitšwego mo? Thekga karabo ya gago ka go tsopola setšweletšweng. (2)
- 18.11 Ka ntlha e tee, hlaloša mohuta wa thulano wo o tšwelelago mo. (2)
- 18.12 Hlatholla ka mo setsopolwa se se huetšago sehloa sa papadi ye ka gona. (2)
- 18.13 Na ke tshwanelo gore monna a hloriše mosadi ka tsela ye? Fahlela karabo ya gago. (2)
- [25]**

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 25
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80